

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

PSSS Novi Pazar **BILTEN**

POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA NOVI PAZAR D.O.O.

BILTEN BROJ 77 - FEBRUAR 2016 - BESPLATAN PRIMERAK

ZASUŠENJE KRAVA

STRANA 5

ŠLJIVINA ŠTITASTA VAŠ - LECANIUM CORNI

STRANA 6

UČITAJ ISHRANE NA KOLIČINU I SASTAV PROIZVEDENOG MLEKA KRAVA

STRANA 3

VIZIJA I MISIJA
ZEMLJORADNIČKOG
ZADRUGARSTVA
SRBIJE
STRANA 2

OPTIMALNO
ĐUBRENJE
AZOTOM
STRANA 4

KAKO DA
KONKURIŠETE
ZA BESPOVRATNA
SREDSTVA IPARD
PROGRAMA
STRANA 7

PREGLED
CENA
SA PIJACE
STRANA 8

DIPL. ING. STOČARSTVA ZUMRETA TRTOVAC

VIZIJA I MISIJA ZEMLJORADNIČKOG ZADRUGARSTVA SRBIJE

Vizija i misija čine esencijalni deo izrade Strategije razvoja zemljoradničkog zadrugarstva u Republici Srbiji, budući da u dosadašnjem razvoju našeg zadrugarstva nikada nisu definisane. One određuju pravac kretanja i razvojne mogućnosti zadrugnog sektora u agroprivredi Srbije.

Proces definisanja vizije i misije zemljoradničkog zadrugarstva je deo organizaciono – strategijskog planiranja koje treba da realizuje zadrugni savez zemljoradničkih zadruga uz podršku resornog ministarstva za poljoprivredu i ruralni razvoj, kao i neophodnost da se formira i posebno telo

- Savet za razvoj zemljoradničkog zadrugarstva Republike Srbije.

Definisanje vizije i misije zemljoradničkog zadrugarstva Srbije bazirano je na tri stuba:

(1) poznavanju istorije i specifičnosti razvoja našeg zemljoradničkog zadrugarstva;

(2) proceni potreba, mogućnosti i želja poljoprivrednika u Srbiji;

(3) aktuelnoj ekonomskoj i socijalnoj stvarnosti u poljoprivredi i postojećem sistemu proizvodnje i distribucije poljoprivredno – prehrambenih proizvoda, uvažavajući globalizaciju tržišta i mogućnosti razvoja koje se time otvaraju.

Za uspešno definisanje koherentne vizije i misije zemljoradničkog zadrugarstva Srbije u obzir su uzeta dva bitna prioriteta:

(1) neminovnost promena u sektoru

zemljoradničkog zadrugarstva;

(2) potreba harmonizacije sa međunarodnim zadrugnim principima, praksom i evropskom zadrugnom legislativom. Uvažavajući neminovnost promena u zadrugnom sektoru agroprivrede ispoštovan je minimalistički pristup. Na prvom mestu je zahtev za uvažavanje potrebe poljoprivrednika da, po osnovu definisane saradnje, participiraju u aktivnostima i vlasništvu zemljoradničkih zadruga. Istovremeno, uvažena je potreba da zadrugari i zadrugni poslenici uzmu učešća u procesu formiranja vizije i misije zemljoradničkog zadrugarstva, što je učinjeno kroz sprovedenu anketu, dubinske intervju i brojne posete članova tima zadrugama i zadrugnim savezima. Takođe je obezbeđeno i njihovo slobodno učešće u javnoj raspravi o predlogu Strategije.

Na kraju, ove promene podrazumevaju da finalni tekst vizije i misije zemljoradničkog zadrugarstva bude usvojen i od strane zadruga, zadrugnih saveza i resornog Ministarstva. Na ovaj način moguće je postizanje saglasnosti oko adekvatne vizije i misije za razvoj zemljoradničkog zadrugarstva u Srbiji. Prihvatajući potrebu harmonizacije sa međunarodnim zadrugnim principima, praksom i evropskom zadrugnom legislativom treba istaći da se vizija i misija zadrugarstva moraju zasnivati, pre svega, na prihvaćenom "identitetu zadruge"

MZS, koji podrazumeva definiciju zadruge, zadrugne vrednosti i principe. Ovo je istovremeno najprepoznatljivija razlika zadruge i drugih privrednih društava. Naime, zadruga je definisana u funkciji ostvarivanja ekonomskih, socijalnih i kulturoloških interesa članova na osnovu zadrugnih vrednosti i principa, dok je privredno društvo definisano kao pravno lice koje obavlja delatnost radi sticanja profita, pri čemu se uopšte ne definišu drugi interesi investitora koji stiču korist od delatnosti preduzeća. Sve navedeno treba da bude sadržano u novom Zakonu o zadrugama koji će biti harmonizovan sa evropskom zadrugnom legislativom.

DIPL.ING. STOČARSTVA SAFET VESNIĆ

UTICAJ ISHRANE NA KOLIČINU I SASTAV PROIZVEDENOG MLEKA KRAVA

Ishrana je najznačajniji paragenetski faktor koji utiče na količinu, sastav i tehnološka svojstva mleka. Povećan nivo ishrane junica povoljno utiče na kasniju produkciju mleka, tako se smatra, da intenzitet ishrane priplodnih junica treba da bude prilagođen planiranom uzrastu junica u momentu prvog telenja. Najveći uticaj na količinu i sastav mleka, ishrana ostvaruje u laktaciji, i to u njenom srednjem delu, kada količina proizvedenog mleka direktno zavisi od ishrane. Količina i sastav mleka zavise i od sastava obroka, nivoa primenjene ishrane kao i vrste i kvaliteta kako kabaste tako i koncentrovane hrane. Uključivanje veće količine koncentrata u obrok dovodi do povećanja proizvodnosti krava ali može dovesti do smanjenja procenta masti u mleku. Da bi se to izbeglo preporučuje se davanje koncentrata u manjim

količinama više puta u toku dana. Krave daju više mleka kada se hrane zelenom masom nego kada se ta ista hrana daje u obliku silaže ili sena. Delimična zamena sena sa silažom ili silaže sa repom dovodi do određenog povećanja količine proizvedenog mleka. Da bi se povećao procenat mlečne masti treba krave stimulirati na maksimalno konzumiranje kabaste hrane, time što će ona biti košena u odgovarajućem stadijumu zrelosti. Hrana može uticati specifično na sastav i tehnološke karakteristike mleka. Sastav obroka, kao i zastupljenost i hemijska svojstva masti u hrani mogu znatno uticati na sastav i osobine mlečne masti preko uticaja na odnos nezasićenih i zasićenih masnih kiselina. Mleko veoma lako poprima ukus i miris hrane neke biljke, kao što su beli i crni luk, uljana repica, neke korenjače i druge, mogu dati poseban specifičan miris i ukus u mleku. Miris belog luka prenese se u mleko putem hrane za samo jedan minut, a iščezava tek posle sedam časova od hranjenja. Visok udeo repe u obroku može uticati na izgled, miris i ukus mleka. Mleko može dobiti izvesnu sivu nijansu i specifičan neprijatan miris koji podseća na miris ribe. I razne silaže takođe mogu da utiču na miris i ukus mleka. U mleku se takođe mogu naći i razne nepoželjne supstance, kao npr. mikotoksini ili sukrvica i krv koji se javljaju usled upale vimena i takvo mleko se ne smije koristiti u ishrani ljudi i životinja.

DIPL. ING. RATARSTVA SMAIL EJUPOVIĆ

OPTIMALNO ĐUBRENJE AZOTOM

Tradicionalna prihrana useva dovodi nas do 2 stanja:

1. Preobilne količine azota u zemljištu dovodi do oštećenja korenovog sistema, povećanja ispiranja azota, do nepotrebnih troškova i zagađenja životne sredine

2. Nedostatak azota u zemljištu ima za posledicu smanjenje prinosa

CILJ je optimalno đubrenje a njega određuje Nmin metoda.

Za razliku od kontrole plodnosti koja se radi svakih 4-5 godina ova metoda se radi svake godine i to u februaru tačnije pre početka prolećne prihrane. Ona nam kazuje tačnu količinu racionalnog prihranjivanja i daje informaciju o stanju lakopristupačnog azota u zemljištu za biljku. Naime ova metoda je važan uslov za postizanje visokog prinosa i kvaliteta zrna.

U oraničnom sloju na obradivom zemljištu nalazi se 6000-9000 kg azota po hektaru a u plodnijim zemljištima i više. Međutim taj azot je vezan tj imobilisan i neupotrebljiv za biljke. Od te količine 1-2 % su samo u obliku

koji biljke mogu koristiti i to iznosi od 60-200 kg po hektaru na godišnjem nivou. Ovu potrebnu razliku azota koju biljke trebaju treba dodati prihranom a količina dodatog azota zavisi od; uslova godine, plodnosti parcele, preduseva...i to znači da se ta količina mora odrediti za svaku parcelu posebno i to svake godine.

PREPORUKA; je odraditi dve prihrane.

Prva, prvo se prihranjuju najbujniji usevi, pšenica koja je izbokorila... jer je kod takvih useva potrošnja azota najveća. Plodnija zemljišta i bujne useve treba prihraniti 15-20 % manje da ne bi došlo do poleganja useva.

Druga, prihrana se obavlja u vreme vlatanja. Zove se još i korektivna te zavisi od potreba i stanja biljke. Ako je situacija dobra ona može i da izostane a ako imamo suprotan slučaj onda je obavezna.

Količine se kreću---65% u prvoj a 35 %

u drugoj prihrani i to od ukupne sume koju pokaže Nmin metoda a te količine mogu se kretati od 60 kg/ha pa naviše... ako je samo 60 kg može se dati u jednom mahu a ako je veća količina onda se mora podeliti kako smo naveli. Preporučujemo da se na kiselim i nakiselim zemljištima koristi KAN a na alkalnim i neutralnim AN ili UREA koju ne smemo koristiti na temperaturi ispod 0 stepeni jer dolazi do trovanja biljaka amonijakom i zastoja u vegetaciji. Moramo upamtiti značaj prihrane i posebno naglasiti; Nedostatak azota

najštetniji je u fazi bokorenja kada se stvara potencijal za prinos.

DIPL.ING. STOČARSTVA BILAL TAJIĆ

ZASUŠENJE KRAVA

Ovaj period traje od 45-60 dana pre telenja. To je kritičan period u laktacionom ciklusu. Dobar program zasušenja može značajno da poveća proizvodnju mleka u narednoj laktaciji, kao i da smanji mogućnost javljanja metaboličkih problema u vreme i posle telenja.

Tokom perioda zasušenja grlo se priprema za telenja i narednu laktaciju. Tada se može donekle popraviti i kondicija krave, a obnavlja se i tkivo vimena. Period zasušenja treba da traje najmanje 6 nedelja ali je bolje ako traje puna dva meseca. U ovom periodu hranljive materije obroka najefikasnije se koriste za povećanje mase ploda. Masa ploda se uvećava sve više kako se približava vreme telenja. To uslovljava i povećane potrebe u hranljivim materijama koje se zadovoljavaju povećanjem udela koncentrovanih hraniva u obroku. Na nekoliko

dana pred telenje, međutim, prestaje se sa davanjem koncentrata.

Zasušene krave moraju da budu odvojene od grla u laktaciji, obroci moraju da budu takvi da zadovoljavaju potrebe krave u svim hranljivim materijama i to za :održanje organizma, porast ploda i eventualnu popravku kondicije. Kako bi se izbeglo tovljenje krava preporučuje se davanje kabaste hrane manje hranljive vrednosti (pšenična slama,kukuruzovina i seno od trava).U ovom periodu može se po potrebi ograničiti količina unesenih hranljivih materija. Zavisno od kvaliteta raspoložive kabaste hrane, ona može da čini i čitav obrok u ovom periodu.

Na oko dve nedelje pred telenje potrebno je početi sa davanjem koncentrata koji će se koristiti u toku laktacije. To je neophodno kako bi se mikroorganizmi buraga na vreme prilagodili na tu vrstu hrane. Ovo ne mora da se odnosi samo na koncentrat, već i na sva druga hraniva koja će krava dobijati tokom laktacije a koja ne dobija u vreme zasušenja.

Na dan telenja kravi se znatno smanjuje apetit. Tada joj se daje samo nešto sena i mekinja, a ograničava se i količina vode. Kada sve ide normalno, krava se brzo oporavlja od porođaja, pa u narednim danima njena ishrana ulazi u fazu konsolidacije.

DIPL.ING. SVETLANA ŠUČEVIĆ

ŠLJIVINA ŠTITASTA VAŠ *LECANIUM CORNI*

U regionima gajenja šljive veoma je česta štetočina šljivina štitasta vaš – *Lecanium corni* koja se, osim na šljivi, može naći na breskvi i nekim drugim biljkama.

Šljivina štitasta vaš smatra se najopasnijim neprijateljem šljive. U našoj zemlji ova štetočina je vrlo poznata i bila je glavni uzrok uništenja i krčenja velikog broja stabala šljive.

Raspoznaje se po štitovima okruglasto-ovalnog oblika veličine 3-5mm, žućkastomrke ili samo mrke boje. *Lecanium corni* ima godišnje jednu generaciju. U proleće, u drugoj polovini aprila ili početkom maja, jedna ženka snese 1.000 - 2.000 jaja iz kojih se uskoro pile larve. Jaja su sitna i bela i nalaze se pod štitom ženke. Larve su žućkaste i gotovo prozirne; sišu lišće i letoraste tako da postepeno iscrpljuju voćku. Grančice se sasušuju, rodnost se smanjuje, a voćka postepeno podleže raznim drugim parazitnim oboljenjima.

U našim ekološkim uslovima zrela ženka pojavljuje se krajem maja na ranama i grančicama šljive u obliku ispupčene poluloptice, koja liči na bradavicu. Pripijene i nepomične, pomoću tanke i dugačke sisaljke ispijaju biljni sok i polažu 1500 - 2000 jaja. Krajem juna i početkom jula iz jaja se izlegu sićušne bledozelene vaši, koje preko peteljke lista prelaze na list i pripiju se sa donje strane, zabadaju sisaljku u sočno tkivo lista i ostaju na naličju lista sve do jeseni.

U jesen kad lišće počne da otpada vaši izvlače sisaljku iz lista i prelaze na niže deblje grane i stablo

gde prezime. Rano u proleće, već u martu, izlaze i prelaze na tanje grančice gde se pripijaju i utvrđuju sišući sokove sve do maja, kada se pare i polažu jaja.

Kada je intenzitet napada naročito jak, na jednom listu može da bude 500 - 800 lisnih vaši. Mlade vaši sišu lišće a prezime na grančicama. To iscrpljuje voćku i tokom 3 - 4 godine ona se suši. I mlade vaši koje sišu lišće, kao i starije koje sisaju grančice, izbacuju tečan izmet, koji se zove medljika, kojom se hrane mravi, ose, bumbari i drugi insekti. Na zaraženim voćkama, u toku leta na medljiki se razvija saprofitna gljiva *Apiosporium salcinum*, prouzročivač čađavice, od koje lišće i grane pocrne, kao da su posute s čađi. Sadni materijal je glavni izvor širenja štetočine. Prilikom podizanja novih zasada treba koristiti zdrav sadni materijal. Mlade zasade treba podizati što je moguće dalje od ugroženih, starijih i problematičnih parcela. Tokom rezidbe potrebno je, koliko je to moguće, ukloniti grane sa štitovima. Važna mera je formiranje prozračne krošnje, kako bi se omogućila dobra aplikacija insekticida. Šljivina štitasta vaš najuspešnije se suzbija zimskim prskanjem mineralnim uljem (galmin), ili kombinovanim preparatima koji sadrže mineralno ulje (plavo ulje, crvenoulje). S obzirom da voštane prevlake čine štitaste vaši nedostupnim za delovanje većine insekticida najefikasnija zaštita postiže se zimskim tretiranjem preparatima (Belol, Galmin, Crveno ulje,...)

Suzbijanje u kasnijim fazama je mnogo teže. Ljetnja tretiranja, ukoliko se ukaže potreba, izvode se u vreme pojave pokretnih stadijuma zbog čega je neophodno pratiti situaciju u voćnjaku. Suzbijanje treba otpočeti kada se pojave pokretne larve prvog stadijuma, otprilike početak juna i kraj jula, zatim početak avgusta preparatima. Koriste se organofosfatni insekticidi kao što su: Gusathion WP-25, Lannate-90, Fosfamid 40-EC, Sistemin 40-EC,... Voćke se moraju oprskati temeljno, obilnom količinom tečnosti.

DIPL.ING. SILVIA HODŽIĆ

KAKO DA KONKURIŠETE ZA BESPOVRATNA SREDSTVA IPARD PROGRAMA

Poljoprivrednici mogu da očekuju u 2016. godini prvi poziv za korišćenje evropskih IPARD fondova za poljoprivredu. U ovoj godini se očekuje akreditacija, a zatim i prvi poziv za poljoprivredna gazdinstva i firme.

Do 2020. godine iz IPARD programa poljoprivredne firme i gazdinstva mogu da računaju na bespovratnih ukupno 175 miliona evra.

Poljoprivrednik treba da ima na svom bankovnom računu pun iznos novca potrebnog za realizaciju planirane investicije i onda da konkuriše na objavljeni konkurs IPARD agencije. U ovoj fazi, potrebno je da dostavi svu potrebnu dokumentaciju koju agencija traži, da bi ušao u proces odobravanja projekta. U zavisnosti od vrste investicije za čije finansiranje traži sredstva, poljoprivrednik dostavlja dokaz o pravu svojine ili zakupu nad zemljom, ali i biznis plan u slučaju izgradnje ili rekonstrukcije objekta. Biznis plan

se predaje za investicije koje premašuju iznos od 50.000 evra, dok je za ostale investicije potreban pojednostavljen biznis plan.

Nakon toga, poljoprivrednik ulazi u proces odobravanja projekta. Veoma je važno napomenuti da investicija ne sme biti započeta pre nego što je projekat odobren.

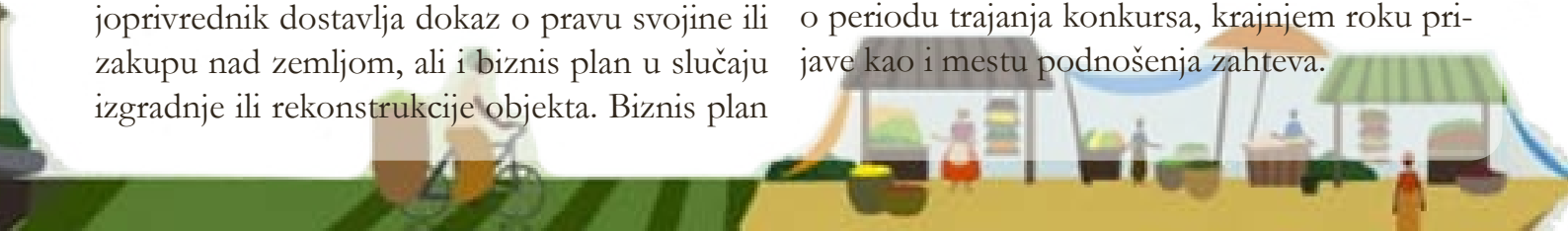
Realizacija investicije počinje nakon odobrenja projekta. Realizacija ima rok trajanja od pet godina. U toku tih pet godina poljoprivrednik nema pravo da otuđi investiciju (promeni namenu, proda mašine ili objekat), jer je u suprotnom dužan da vrati sva sredstva.

Isplata bespovratnih sredstava se vrši jednokratno ili fazno u slučaju kompleksnijeg projekta. Korisnik, u ovom slučaju poljoprivredna firma ili gazdinstvo, daje dokaze o uplati,

podnosi sve račune, čime dokazuje obavljenju transakciju, nakon čega se vrši refundacija utrošenog novca u iznosu od 50 % (ili u pojedinim slučajevima 55 i 60 %) od vrednosti ukupne investicije.

Poljoprivredne firme i gazdinstva koje su zainteresovane za IPARD sredstva trebaju da podnesu biznis plan, prateća dokumenta (koja se razlikuju od slučaja do slučaja) i da popune prijavnu formu.

Poziv za prijavu će biti objavljen na nacionalnim medijima i tada će uslediti obaveštenja o periodu trajanja konkursa, krajnjem roku prijave kao i mestu podnošenja zahteva.

PREGLED CENA SA ZELENE, KVANTAŠKE I STOČNE PIJACE NA DAN 09.02.2016. GODINE

POVRĆE			VOĆE			PIJAČNA CENA STOKE	
PROIZVOD	KVANTAŠ DIN/KG	ZELENA DIN/KG	PROIZVOD	KVANTAŠ DIN/KG	ZELENA DIN/KG	PROIZVOD	ŽIVA VAGA DIN/KG
SPANAC	130	160	BANANA	130	150	TELAD ŽENSKA	355
ŠARGAREPA	50	70	LEŠNIK	1500	2000	TELAD MUŠKA	400
PARADAJZ	150	180	KRUŠKA	90	120	JUNAD DO 300 KG	245
PAZILUK	80	120	LIMUN	130	170	JUNAD PREKO 480 KG	235
KUPUS	30	40	JABUKA	40	70	KRAVE ZA KLANJE	180
KROMPIR	30	50	MANDARINA	100	120	JAGNJAD	300
CVEKLA	40	60	POMORANDŽA	70	90	DVISKE	270
CRNI LUK	30	50	ORAH MREZGA	700	1000	OVCE	120
ZELENA SALATA	30	40	GREJPFRUT	60	90	OVNOVI	210
PAPRIKA	180	220	KIVI	90	110	PRASAD DO 25 KG	200

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

IZDAJE: POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA NOVI PAZAR D.O.O.

36300 NOVI PAZAR, UL. 7. JULI BB,

TEL: +381 20 337 800, 337 801, 337 802 FAX: +381 20 337 803

E-MAIL: pss.novipazar@gmail.com

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: MR DIPL.ING. NIHAD R. HASANOVIĆ,

TEHNIČKI UREDNIK: ALBIN ŠABOTIĆ,

TEKSTOVE PRIREDILI:

BILAL TAJIĆ DIPL.ING.

ZUMRETA TRTOVAC DIPL.ING.

SVETLANA ŠUČEVIĆ DIPL.ING.

SMAIL EJUPOVIĆ DIPL.ING.

SAFET VESNIĆ DIPL.ING.

SILVIJA HODŽIĆ DIPL.ING.

TIRAŽ: 200 PRIMERAKA

- SAVETODAVAC ZA STOČARSTVO
- SAVETODAVAC ZA STOČARSTVO
- SAVETODAVAC ZA ZAŠTITU BILJA
- SAVETODAVAC ZA RATARSTVO
- SAVETODAVAC ZA STOŠARSTVO
- SAVETODAVAC ZA VOČARSTVO

SVI POLJOPRIVREDNI
PROIZVOĐAČI KOJI IMAJU
VIŠAK PROIZVODA ZA TRŽIŠTE
MOGU KONTAKTIRATI
SVOG POLJOPRIVREDNOG
SAVETODAVCA I OBJAVITI
BESPLATNU PONUDU SVOJIH
PROIZVODA NA SAJTU

AGROPONUDA
BERZA POLJOPRIVREDNIH
PROIZVODA

WWW.AGROPONUDA.COM